

NETANYAHU'NUN TUTUKLANMASI TALEBİNİN HUKUKİ YANSIMALARI

YÜCEL ACER

SETA | PERSPEKTİF

HAZİRAN 2024 · SAYI 399

- UCM neden kuruldu ve nasıl işliyor?
- Netanyahu'nun tutuklanması talebinin içeriği nedir?
- Netanyahu'nun yakalanmasına dair ne tür öngörülerde bulunulabilir?

GİRİŞ

Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM) Savcısı Karim Khan 20 Mayıs 2024'te Ön Yargılama Dairesine, Hamas'ın Gazze'deki lideri Yahya Sinvar, Hamas'ın Kasam Tugayları olarak bilinen askeri kanadının komutanı Muhammed Diab, Hamas Siyasi Büro lideri İsmail Haniye, İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu ve İsrail Savunma Bakanı Yoav Gallant hakkında yakalama kararı verilmesini talep etti.

Bu talep özellikle İsrail başbakanının ismini içermesi bakımından büyük öneme sahip zira Netanyahu, Gazze'de 8 Ekim 2023'ten beri yaşanan ağır insani dramın bir numaralı karar vericisi ve sorumlusu olarak biliniyor. Bu talep gerçekleşen ve gerçekleşmeye devam eden ve soykırım düzeyine ulaştığı yaygın kabul gören ağır sivil kıyımlardan sorumlu kişi olarak Netanyahu'nun yargılanması gerektiğine dair yeterince delil elde edildiğini ve yakalanması gerektiğini göstermesi bakımından özel bir öneme sahiptir. Ancak bu talebin yapılmış olması, UCM'nin talebi olumlu karşılayıp karşılamayacağı ve olumlu karşılasa dahi Netanyahu'nun yakalanıp yakalanmayacağı-

na dair şüpheleri tamamen ortadan kaldırmış değil. Bundan sonra neler olabileceğinin anlaşılması, savcının ilettiği talebin içeriğinin ne olduğu, mahkemenin bu talebi nasıl karşılayacağı ve uluslararası toplumun desteğinin boyutunun ne olabileceğinin incelenmesini gerektirmektedir.

UCM'NİN KURULUŞU VE İŞLEYİŞİ

Hukuk kuralları içerisinde bazıları, belirli bir toplumun düzeninin korunması için o derece önemlidir ki bu kuralların ihlali suç olarak kabul edilir. Bir başka deyişle bu ihlalleri gerçekleştirenlerin cezalandırılmaları gerekir.

Uluslararası toplumun hukuk kurallarınca oluşturulmuş olan düzenini kökünden sarsan ihlallerin büyük bir kısmı silahlı çatışmalar esnasında gerçekleşmektedir. Bu ihlaller yasa dışı saldırı, sürgün, yıkım, öldürme, yaralama ve toplu katliamlar şeklinde kendisini göstererek yeni düşmanlıklar ve çatışmalar üretmektedir. Uluslararası hukukun ilgili kuralları bu temelde silahlı çatışmalar esnasında gerçekleştirilen söz konusu eylemleri birer suç kabul etmekte ve bu

YÜCEL ACER

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden uluslararası ilişkiler lisans derecesi, Sheffield Üniversitesi'nden (İngiltere) uluslararası hukuk yüksek lisans derecesi, Bristol Üniversitesi'nden (İngiltere) uluslararası hukuk doktora derecesi almıştır. Halen Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Hukuk Ana Bilim Dalı'nda milletlerarası hukuk profesörüdür. Uzmanlık alanları uluslararası deniz hukuku, uluslararası silahlı çatışmalar hukuku ve uluslararası insan hakları hukukudur. Birçok bilimsel makalenin yanında İngiltere'de basılmış *The Aegean Maritime Disputes and International Law*, *Uluslararası Hukukta Saldırı Suçu, Küresel ve Bölgesel Perspektiften Türkiye'nin İltica Stratejisi*, *Uluslararası Hukuk Temel Ders Kitabı* ve *Ege ve Doğu Akdeniz'de Sınırlandırma Sorunları* isimli kitapların da yazarıdır. ABD'de Hawaii Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde doktora sonrasında çalışmalar yapan Acer; Kara Harp Okulu, İzmir Ekonomi, Eskişehir Osmangazi ve Atılım üniversitelerinde dersler de vermiştir.

eylemleri gerçekleştiren gerçek kişilerin cezalandırılmalarını öngörmektedir.

İlgili uluslararası hukuk kurallarının söz konusu suçları “saldırı suçu”, “savaş suçları”, “insanlığa karşı suçlar” ve “soykırım suçu” olarak sınıflandırdığını ve bu suçları işlediği iddia edilen kişilerin ise kendi ulusal yargı düzenlerinde yargılanmalarını öngördüğünü görmekteyiz. Özellikle insanlığa karşı suçları veya soykırım suçunu işleyenlerin evrensel yargı yetkisi prensibince bütün devletlerce yargılanabileceği öngörülmektedir.

Yargılamalarla ilgili temel sorun ise söz konusu suçları işleyenlerin kendi ulusal mahkemeleri tarafından yargılanmaları gerekirken bu kişilerin ulusal mahkemelerce ya hiç yargılanmamaları ya da göstermelik yargılanarak cezasız kalmaları olmaktadır.

Uluslararası toplumun düzenini korumak anlamında hiç yargılanmayan ya da etkin bir şekilde yargılanmayan şüphelilerin uluslararası bir mahkemede yargılanabilmelerinin çözüm olacağı düşünülmekteydi. Bu bağlamda özellikle İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra geçici statüde Nürnberg ve Tokyo askeri ceza mahkemelerinin, eski Yugoslavya ve Ruanda’da yaşananlar esnasında suç işleyenleri yargılamak için de uluslararası ceza mahkemelerinin kurulduğuna ve bu mahkemelerin yargılamalar yaptıklarına şahit olduk. Ancak bunların geçici olması ve belirli silahlı çatışmalar esnasında suç işleyenlerin yargılanmaları maksadıyla kurulmuş olmaları bu genel sorunun kökten çözüldüğü anlamına gelmiyordu. 1998’de Roma’da imzalanan anlaşma ile UCM’nin kurulması ise bu eksikliğin giderilmesi yönünde atılan büyük bir adım oldu. Anlaşmaya karşı oy kullanan Çin, Irak, İsrail, Libya, Katar, ABD ve Yemen dışında katılımcı devletlerden büyük bir kısmının imzaları ile kabul edilen kurucu anlaşma 2002’de yeterli onayı alarak yürürlüğe girdi. Halihazırda 124 devlet UCM Statüsü’nü onaylayarak taraf olmuştur.

UCM ilk yakalama emrini 8 Temmuz 2005’te çıkarmış ve ilk kararını 2012’de Kongo ile ilgili yargılamalarda vermiştir. Mayıs 2024 itibarıyla Güney Amerika’nın tüm ülkeleri, Avrupa’nın neredeyse tamamı, Okyanusya’nın çoğu ve Afrika’nın kabaca yarısı dahil olmak üzere 124 devlet

UCM’yi kuran anlaşmayı onaylamış ve birer taraf devlet haline gelmişlerdir.

UCM’nin kurucu anlaşması yargılamalara konu olacak suçları 6, 7 ve 8. maddelerinde “soykırım”, “insanlığa karşı suçlar”, “savaş suçları” ve “saldırı suçu” olarak belirlemiştir. Mahkemenin soruşturabileceği ve yargılayabileceği kişiler, taraf devletlerden birisinin vatanı olmalı ya da kendisine taraf olan bir devletin ülkesinde belirtilen suçlardan biri ya da birkaçını işlediği iddia edilen kişiler olmalıdır.¹ Bu arada bir devlet UCM’yi kuran anlaşmaya taraf olmadan da bir beyanla, söz konusu suçları ülkesinde işlediği iddia edilebilecek kişilerin mahkeme tarafından yargılanmasını kabul edebilir.²

Ayrıca bir kişinin UCM tarafından yargılanabilmesi için öncelikle ulusal yargı organlarıncaya yargılanmamış ya da yargılanmıyor olması ya da göstermelik yargılanmamış olması gerekmektedir. Yargılama yetkisine sahip devletlerin “isteksizliği” durumunda da ise mahkeme soruşturma ve yargılama yetkisini kullanmaya başlayabilmektedir.³ Belirtmek gerekir ki söz konusu suçlardan biri veya birkaçının işlenmiş olabileceği bir “durum” Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK) tarafından mahkeme savcısına havale edildiğinde ilişkili olabilecek kişiler Savcılık tarafından soruşturulup UCM tarafından yargılanabilecektir.⁴

Bu belirtilen ilkeler göstermektedir ki bir taraf devletin ülkesinde veya BMGK tarafından savcıya havale edilen bir olayda suç işlediği iddia ediliyor ise UCM Statüsü’ne taraf olmayan bir devletin vatandaşı da mahkeme tarafından soruşturulabilmekte ve yargılanabilmektedir. Tüm bu ilkeler yerine geldiğinde bir kişi soruşturulabilmektedir. Ancak hakkında yargılama yapılmasını gerektirecek kadar delillere ulaşılsa dahi yargılama aşamasına geçilebilmesi için söz konusu kişinin mahkemenin önüne şahsen çıkarılması gerekmektedir. Dolayısıyla yargılanmasına karar verilen bir kişinin yargılanabilmesi için hakkında yakalama

1 Bkz. Madde 12.

2 Bkz. Madde 12(3).

3 Bkz. Madde 17.

4 Bkz. Madde 13(b).

kararı çıkarılarak tutuklanması ve mahkemeye şahsen çıkarılması gerekmektedir. Bu nedenle savcı soruşturmanın herhangi bir aşamasında hakkında soruşturma yürütülen bir kişi için tutuklanma kararı çıkarılmasını Ön Yargılama Dairesinden talep edebilir ve yeterli gerekçeler mevcutsa yakalama kararı çıkarılabilir.⁵

UCM'NİN FİLİSTİN'DE YARGILAMA YETKİSİ VE İLİŞKİLİ GELİŞMELER

Filistin devleti 1 Ocak 2015'te UCM'den 13 Haziran 2014'ten bu yana herhangi bir bitiş tarihi olmaksızın "işgal altındaki Filistin topraklarında işlenen suçlar da dahil olmak üzere" Filistin ülkesinde suç işleyenlerin soruşturulmasını ve yargılanmasını talep etmişti. Böylelikle mahkeme savcısı 13 Haziran 2014'ten itibaren Filistin topraklarında işlendiği iddia edilen suçları incelemeye başlamıştı.

Filistin devleti aynı yılın Mayıs'ında UCM kurucu anlaşmasına taraf bir devlet haline geldikten sonra savcı, incelemelerini taraf bir devletin ülkesine dair inceleme şeklinde yürütmeye başlamıştır. Ancak savcı için hallolması gereken ilk sorun Filistin ülkesinin önemli bir kısmının İsrail işgali yani İsrail kontrolü altında olduğundan inceleme ve soruşturma yetkisinin buraları da kapsayıp kapsamadığının belirlenmesi olmuştur. Savcı bu duruma dair görüş almak için 1 numaralı Ön Yargılama Dairesine görüş sormuş; Daire 5 Şubat 2021'de Doğu Kudüs, Batı Şeria ve Gazze de dahil olmak üzere mahkemenin yargı yetkisinin Filistin'in işgal altındaki topraklarını da kapsadığına karar vermiştir. Bu karar üzerine savcı 3 Mart 2021'de Filistin devletindeki duruma ilişkin soruşturmanın açıldığını duyurmuştur.

Bu bağlamda UCM'nin yargı yetkisi İsrail'in Gazze'ye 8 Ekim 2023'ten bu yana gerçekleştirdiği saldırıları da kapsamaktadır. Savcı yakalama talebine dair açıklamasında bu yetkisinin 8 Ekim'den bu yana artan şiddet olaylarını da içerdiğini, aynı zamanda UCM'ye taraf devletlerin vatandaşları ve taraf devlet olmayanların vatandaşları tarafından Filistin topraklarında işlenen suçlar üzerinde de yargı yetkisine sahip olduğunu vur-

gularak Filistin topraklarında suç işlediği iddia edilen herkesin soruşturulacağını belirtmiştir.

Nitekim soruşturmalarla Gazze'deki saldırılar bağlamında elde edilen deliller üzerine savcı 20 Mayıs 2024'te Netanyahu hakkında 1 numaralı Ön Yargılama Dairesine başvurarak yakalama kararı talep etmiştir.

UCM SAVCISININ YAKALAMA KARARI TALEBİ

Belirtildiği üzere bir şüphelinin yargılanabilmesi için UCM önüne şahsen çıkarılması gerekmektedir. Mahkeme bugüne kadar yürüttüğü ve yürütmekte olduğu soruşturma ve yargılamalarda daha önce de lider düzeyinde yakalama kararları çıkartmıştır. 2011'de Libya lideri Muammer Kaddafi için "insanlığa karşı suç işlemek" iddiasıyla yakalama emri çıkarmış, Sudan Cumhurbaşkanı Ömer Beşir hakkında işkence ve zorla yerinden etmeye kadar farklı suçlamalarla 2009 ve 2010'da iki ayrı yakalama emri çıkarmıştır. Yaklaşık bir yıl önce de Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin ve Rusya Çocuk Hakları Komiseri Maria Lvova-Belova için yakalama emri çıkarmıştır. İsrail Başbakanı Binjamin Netanyahu ve Savunma Bakanı Yoav Gallant hakkında savcı tarafından talep edilen yakalama kararı kabul edilirse başta ABD olmak üzere Batı'nın yakın müttefiki olarak görülen liderler hakkında ilk kez bir yakalama kararı çıkmış olacaktır.

Savcı, UCM'nin Yargılama Öncesi Dairesine sunduğu başvurusunda yönelttiği suçlamaların ve yakalama kararı talebinin dayanaklarını oluşturan kanıtların nasıl elde edildiğini de açıklayarak soruşturmasının adil ve tarafsız olduğunu vurgulama gereği hissetmiştir. Zira İsrail ve ABD'den ara ara yapılan açıklamalarla hem şahsen mahkeme savcısının hem de soruşturmaların "itibarsızlaştırılmaya" çalışıldığı açıkça görülmektedir. Bu bağlamda savcı, kanıtları "hayatta kalanlar ve görgü tanıklarıyla yapılan görüşmeler, doğrulanmış video, fotoğraf ve ses materyalleri, uydu görüntüleri ve fail olduğu iddia edilen grubun ifadeleri" olarak belirtmiştir.

Görüldüğü gibi savcı mevcut delillerin esasen somut ve yalanlanamayacak derecede birincil kaynaklardan elde edildiğini ifade etmiştir. Ancak bu delillerin

⁵ Bkz. Madde 58.

nasıl yorumlandığı meselesinin de sorgulanabileceği varsayımı ile delillerin değerlendirilmesine dair bir açıklama da mevcuttur. Savcı yapılan başvurunun “bağımsız ve tarafsız bir araştırmanın sonucu” olduğunu, “suçlayıcı ve aklayıcı delillerin eşit şekilde araştırılarak” değerlendirildiğini ve “iddiaları gerçeklerden ayırarak ve delillere dayanarak” titizlikle hazırladığını vurgulamaktadır.

Savcı ek bir önlem olarak bu yakalama emri başvurularıyla ilgili delil incelemesi ve hukuki analizleri desteklemek üzere tarafsız bir grup olan uluslararası insancıl hukuk ve uluslararası ceza hukuku alanında çok saygın uzmanlardan oluşan bir panelin tavsiyelerinin de alındığını belirtmiştir. Panelde eski Temyiz Yargı-cı ve eski UCM Hakimi Adrian Fulford, Uluslararası Barolar Birliği İnsan Hakları Enstitüsü Başkanı Helena Kennedy, Birleşik Krallık Dışişleri ve eski Milletler Topluluğu Ofisi Hukuk Danışmanı Yardımcısı Elizabeth Wilmshurst, suç, hukuki sorumluluk, insan hakları ve kamu hukuku üzerine uzman Danny Friedman ve iki özel danışman (Amal Clooney ve Yargıç Theodor Meron) yer almıştır. Savcı, bu bağımsız uzman analizinin yapılan başvuruları desteklediğini ve güçlendirdiğini ifade etmiştir.

Tüm bunların sonucunda savcının Netanyahu ve Gallant’a yönelttiği suçlamalar dikkat çekicidir. Savcı bu suçlamaları UCM kurucu antlaşmasının ilgili maddelerini belirterek şu şekilde sıralamıştır:

- Savaş suçu niteliğine sahip bir savaş yöntemi olarak sivillerin aç bırakılması
- Kasten büyük acıya veya vücut veya sağlığa ciddi zarar verilmesine veya savaş suçu olarak zalimce muameleye neden olunması
- Kasten öldürme veya savaş suçu olarak cinayet
- Savaş suçu olarak saldırıları kasıtlı olarak sivil nüfusa yönlendirme
- İnsanlığa karşı suç olarak –açlıktan kaynaklanan ölümler de dahil olmak üzere– imha ve/veya cinayet

- İnsanlığa karşı suç olarak zulüm yapma
- İnsanlığa karşı suç olarak kabul edilebilecek diğer insanlık dışı eylemler

İlgili maddelerde İsrail’in hedeflemiş olabileceği askeri neticeler ne olursa olsun Gazze’de bu hedeflere ulaşmak için seçtiği araçların ve yöntemlerin her birinin suç oluşturduğu vurgulanmıştır. Savcı insanlığa karşı suçların İsrail devlet politikası uyarınca Filistinli sivil nüfusa yönelik yaygın ve sistematik bir saldırının parçası olarak işlendiğini vurgulamaktadır. Bu noktada silahlı çatışmalar esnasında sivillere yönelik saldırıların “yaygın ve sistematik” olmasının bu eylemleri “savaş suçu” olmanın da ötesine geçerek “insanlığa karşı suçlar” kategorisine taşıdığı vurgulanmalıdır. Dolayısıyla savcı sivillere yönelik saldırıların sistematik olduğunun altını çizerek bu eylemlerin insanlığa karşı suçlar olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca bu suçların günümüzde de devam ettiğini ifade etmektedir.

İsrail’in açlığı sistematik bir savaş aracı olarak kullanıldığına özel bir vurgu yapılmaktadır. Açlığın bir savaş yöntemi olarak kullanılmasının yanı sıra Gazze’deki sivil nüfusa yönelik diğer saldırılar ve toplu cezalandırmanın etkilerinin “akut, görünür ve yaygın” olarak bilindiğini ve bu durumun yerel ve uluslararası dahil olmak üzere Savcılık Ofisinin görüştüğü çok sayıda tıp doktoru ve diğer tanıklar tarafından da doğrulandığı vurgulanmıştır. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Antonio Guterres’in iki aydan fazla bir süre önce dikkat çektiği ve “tamamen insan yapımı bir felaket”in sonucu olarak “Gazze’de 1,1 milyon insan şimdiye kadar her yerde ve her zaman kaydedilen en yüksek insan sayısı olarak yıkıcı bir açlıkla karşı karşıyadır” dediği de vurgulanmıştır. Açlığın yetersiz beslenmeye, susuzluğa, derin acılara ve bebekler, çocuklar ve kadınlar da dahil olmak üzere Filistin halkı arasında artan sayıda ölümlere yol açtığı belirtilmiştir. Savcı “Bir savaş yöntemi olarak açlığın ve insani yardımın reddedilmesinin Roma Statüsü suçları teşkil ettiğinin özellikle altını çizdim. Daha açık olamazdım” ifadelerini de kullanmıştır.

Tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde bazı olumlu ve olumsuz sayılabilecek sonuçlar or-

taya çıkmaktadır. Her şeyden önce İsrail başbakanı ve savunma bakanı hakkında yakalama talebi ve bu talebin somut delillerle desteklenmiş ciddi suçlara dayandırılması önemli bir aşamaya işaret etmektedir. Bu bağlamda savcının “Eğer hukuku eşit şekilde uygulama kararlılığımızı göstermezsek, seçici bir şekilde uygulandığı görülürse, onun çökmesine zemin hazırlamış oluruz” vurgusu önem arz etmektedir. Savcı bu ifadeyle esasen İsrail’e de hukukun uygulanması gerektiğinin altını çizmektedir.

Savcının, İsrail’in sivillere yönelik saldırılarını “yaygın ve sistematik saldırılar” olarak nitelmesi önemli bir tespittir. Bir silahlı çatışmada sivillere münferit saldırılarla zarar verilmesi ya da dikkatsizlik ve özensizlikle sivillerin ölümüne yol açılması yahut belirli türden yasak silahların kullanılması gibi eylemler savaş suçları oluştururken bu eylemlerin yaygın ve sistematik olarak gerçekleştirilmesi ise insanlığa karşı suçlara hatta daha da ötesinde soykırım suçuna işaret eden eylemler olarak değerlendirilmektedir.

Bu bağlamda savcının talebindeki en önemli eksikliğin Netanyahu ve Gallant’a yöneltilen suçlamalar arasında soykırım suçlamasının olmamasıdır. Bunlara yöneltilen suçlamalar arasında özellikle sivillere yönelik saldırıların yaygın ve sistematik olduğu belirtilirken bunun aslında soykırım olarak da değerlendirilebileceğinin bir savcı tarafından atlanmaması gerekirdi. Özellikle de açlığın siviller üzerinde bir savaş aracı olarak kullanıldığı bu denli vurgulanmışken amacın bu insanları kısmen ya da tamamen yok etmek olabileceği ve bu nedenle soykırım suçunun kuvvetle muhtemel olduğu değerlendirmesinin atlanmaması gerekirdi. Bu nedenle açlığın sistematik olarak kullanılması ve sivillerin sistematik olarak saldırılara hedef yapılması vurgulanmışken suçlamaları “insanlığa karşı suçlar” noktasında bırakıp soykırım ihtimalini dışarıda tutmak esaslı bir yaklaşım olmamıştır.

Bu bağlamda savcının İsrail’in saldırı ve uyguladığı diğer yöntemlerin amaçlarını “ Hamas’ı ortadan kaldırmak”, “ Hamas’ın kaçırıldığı rehinelere geri dönüşünü sağlamak” ve “İsrail’e tehdit olarak algıladıkları Gazze’deki sivil nüfusu toplu olarak ce-

zalandırmak” ile sınırlandırması oldukça yüzeysel bir yaklaşım olmuştur. Eylemlerin niteliğine bakıldığında İsrail saldırılarının amacının Gazze’de Filistinlileri kısmen ya da tamamen yok etmek de olabileceği öngörülmektedir.

Savcının talebinde olumsuz kabul edilmesi gereken bir başka husus ise Hamas’a da insanlığa karşı suç isnadının yapılmasıdır. Hamas’ın eylemlerinin İsrail’in sivillere yönelik saldırılarıyla karşılaştırıldığında sistematik olmaktan uzak ve esasen olsa olsa savaş suçları sayılacak münferit suçlar olabileceği açıktır. Hamas’ın İsraili sivillere yaygın ve sistematik saldırılar gerçekleştirdiğine dair ikna edici deliller bulmak zor görünmektedir. Kaldı ki Hamas’ın esasen işgal altındaki bir ülke parçasını savunmak adına eylemler gerçekleştiren bir yapı olduğuna dair hiçbir tespit bulunmadan Hamas liderlerine insanlığa karşı suç isnadının yapılması İsrail ve ABD benzeri ülkelerin tepkisinden çekinildiği izlenimini vermektedir.

SONUÇ: GELECEĞE DAİR DEĞERLENDİRMELER

Başta ABD olmak üzere bazı Batılı ülkelerin her ne pahasına olursa olsun korudukları hatta ağır hukuk dışı eylemlerinin sorgulanmasına dahi izin vermedikleri İsrail’in başbakanı hakkında yakalama kararının çıkma ihtimali dahi büyük önemi haizdir. Kuruluşundan bu yana uluslararası hukuku ihlal ederek ağır suçlar işlenmesinde başat roller almış İsrail başbakanlarından en sonuncusu hakkında yakalama kararı çıkma olasılığı dahi adaletin kısmen de olsa gerçekleşme ihtimalinin bulunduğunu göstermektedir.

Bu bağlamda savcının yaptığı değerlendirmeler geleceğe dair umut ışığı yakmaktadır. Hukuka uymayanların daha sonra Savcılık Ofisi harekete geçtiğinde şikayetçi olmaya haklarının bulunmadığını ve uymayanlar için hesap verme zamanının geldiğini vurgulamaktadır. Savcının ayrıca yeterli deliller elde edildikçe yakalama emri için yeni başvurularda bulunmaktan çekinmeyeceğini vurguladığını da görüyoruz. Ancak savcının başvurusunda hukukun etkili ve adil işletilmesi bağlamında eleştirilmesi gereken bazı hususlar da

bulunmaktadır. Bu bağlamda dikkat çeken önemli hususlardan birisi Netanyahu ve Gallant'a atfedilen suçlar arasında "soykırım" suçlamasının bulunmamasıdır. Umulur ki ilerleyen aşamalarda yeni delillerle beraber İsrail'in amaçlarından birisinin Filistinlileri "kısmen ya da tamamen yok etmek" olabileceği yani soykırım suçlamasının da yapılması gerektiği ortaya çıkacak ve iddianamelere eklenecektir.

Esas sorun ise hakkında yakalama kararları çıkması halinde Netanyahu ve Gallant'ın gerçekten yakalanıp mahkemeye teslim edilmesi iradesinin gösterilip gösterilmeyeceğidir. Korkulan odur ki hakkında yakalama kararı çıkabilecek Filistinlilerin birileri tarafından mahkemeye teslim edilebileceği ancak İsraili liderlere dokunulmayacağı endişesidir.

Günümüze kadar UCM'nin hakkında yakalama kararı çıkartıp da yakalanarak mahkemeye teslim edilen bir siyasi lider bulunmamaktadır. Normal şartlarda yabancı ülkelerde dokunulmazlık ve bağışıklıkları bulunan hükümet ya da devlet başkanlarının bu statüleri, UCM'nin yakalama kararı olduğunda bir engel teşkil etmemektedir. Dolayısıyla kendi kolluk kuvvetleri bulunmayan UCM'nin kararlarının uygulanması ve yakalanması gerekenlerin yakalanıp mahkemeye teslim edilmeleri için devletlerin göstereceği dayanışma ve iş birliği elzemdir.

AB'ye üye bütün ülkelerin UCM'nin kurucu anlaşmasını onayladıklarını, Netanyahu, Gallant ve hakkında dava açılacak diğer İsraili liderleri yakalama yükümlülüklerinin bulunduğunu hatırlatmak gerekmektedir. Buna rağmen UCM Statüsü'ne taraf devletlerin dahi harekete geçip geçmeyecekleri kesinlikten uzak gözükmemektedir. Bu durum karşısında İsrail'in yaptığı insani kısıymdan rahatsızlık duyan ve uluslararası kamuoyunun çoğunluğunu oluşturan devletle-

rin bu kişileri yakalamak ve mahkemeye teslim etmek için güçlü iş birliği oluşturmalarının büyük önem arz ettiği vurgulanmalıdır.

Bu bağlamda bazı olumlu gelişmelerden de söz edilebilir. Örneğin henüz yakalama kararı çıkmadan dahi talebin olumlu karşılanması gerektiğine dair bazı açıklamaların yapılmaya başlandığını görmekteyiz. Netanyahu, hakkındaki yakalama talebinin "antisemitik", "saçma ve yanlış" olduğunu ifade ederek değersizleştirmeye çalışsa da Norveç dışişleri bakanı UCM emrinin onaylanması halinde Norveç'in Netanyahu'yu yakalamasının bir "zorunluluk" olduğunu ve mahkemeye taraf olan tüm devletlerden aynısını yapmalarını beklediklerini belirtmiştir.⁶ Böylelikle Norveç yakalama emirlerinin onaylanması halinde İsrail Başbakanı Netanyahu ve Savunma Bakanı Gallant'ı tutuklayacağını açıklayan ilk Avrupa ülkesi olmuştur. Nitekim bazı uzmanlar Netanyahu ve Gallant'ın tutuklanmadan korunmak için UCM'ye taraf olan ülkelere seyahat edemeyeceklerini ifade etmektedir.

UCM'nin Ön Yargılama Dairesinin savcının yakalama kararı talebini olumlu karşılayacağına dair güçlü bir kanaat mevcutken⁷ bu kararın gereğinin yerine getirilmesi konusunda uluslararası toplumun gittikçe daha fazla dayanışma göstereceğini öngörmek mümkün gözükmemektedir. Ancak AB üyeleri arasında bu konuda da ifade edilmeye başlanan fikir ayrılıklarının gösterdiği üzere burada asıl inisiyatifin ve öncü çabaların yine İsrail'in yürüttüğü sivil katliamlardan rahatsızlık duyduğunu açıklayan devletlerce gösterilmesi gerekeceğinin altı çizilmelidir.

6 "Norway Says It is 'Obligated' to Arrest Netanyahu If ICC Warrant Confirmed", Anadolu Ajansı, 22 Mayıs 2024.

7 "Arrest Warrant Against Netanyahu, Galant: Israel is Becoming a 'Pariah State' Says Expert", Anadolu Ajansı, 22 Mayıs 2024.

Bu yayındaki fikirler tamamen yazarına aittir ve SETA Vakfı'nın yayın politikasını yansıtmayabilir.

SIYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI
FOUNDATION FOR POLITICAL, ECONOMIC AND SOCIAL RESEARCH
مركز الدراسات السياسية والاقتصادية والاجتماعية

www.setav.org | info@setav.org | @setavakfi